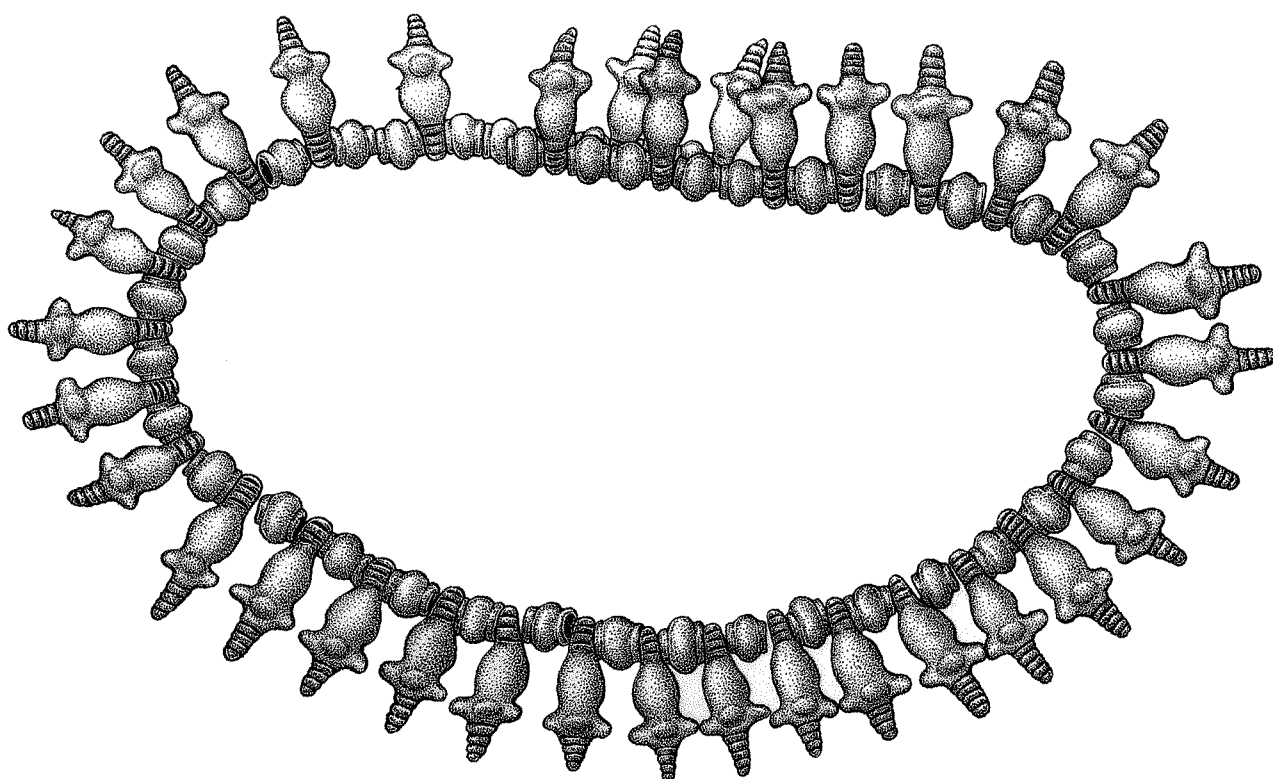
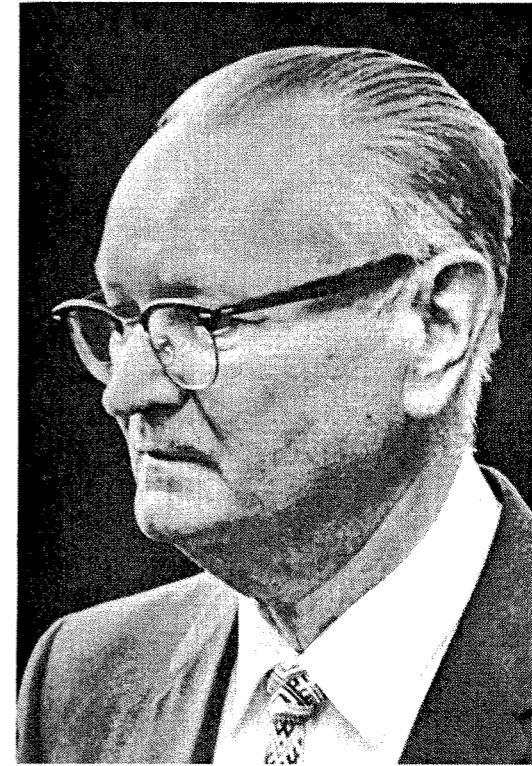

ARCHAEOLOGIA LITUANA

6

VILNIUS
2005

J. Pearson

ISSN 1392-6748

VILNIAUS UNIVERSITETAS
ARCHEOLOGIJOS KATEDRA

VILNIUS UNIVERSITY
DEPARTMENT OF ARCHAEOLOGY

ARCHAEOLOGIA LITUANA

6

*Skiriama prof. dr. Jono Puzino
šimtosioms gimimo metinėms*

Vilniaus universiteto leidykla
Vilnius University Publishing House
2005

Leidžia Vilniaus universiteto
Istorijos fakulteto Archeologijos katedra

Redaktorių kolegija
Editorial Board

Vyriausiasis redaktorius (Editor-in-Chief)

Prof. habil. dr. *Mykolas Michelbertas* – Vilniaus universitetas (Istorija 05H)
Vilnius University (History 05H)

Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotojas (Deputy Editor-in-Chief)

Prof. dr. *Aleksiejus Luchtanas* – Vilniaus universitetas (Istorija 05H)
Vilnius University (History 05H)

Atsakingoji sekretorė (Executive Secretary)

Violeta Vasiliauskienė – Vilniaus universitetas (Istorija 05H)
Vilnius University (History 05 H)

Nariai (Editors):

Prof. habil. dr. *Wojciech Nowakowski* – Varšuvos universitetas, Lenkija
(Istorija 05H)
Warsaw University, Poland
(History 05H)

Habil. dr. *Adolfas Tautavičius* – Pilių tyrimo centras (Istorija 05H)
Castle Research Center (History 05H)

Doc. dr. *Albinas Kuncevičius* – Vilniaus universitetas (Istorija 05H)
Vilnius University (History 05H)

Doc. dr. *Eugenijus Jovaiša* – Vilniaus pedagoginis universitetas (Istorija 05H)
Vilnius Pedagogical University (History 05H)

Doc. dr. *Algimantas Merkevičius* – Vilniaus universitetas (Istorija 05H)
Vilnius University (History 05H)

Redakcijos adresas (Address):

Vilniaus universiteto Archeologijos katedra
(Department of Archaeology Vilnius University)
Universiteto g. 7, LT-01513 Vilnius, Lithuania
Tel. (Phone): 268 72 84, 268 72 85
Faksas (Fax) 268 72 82
El. paštas: (e-mail) *violeta.vasiliauskiene@if.vu.lt*

Turiny – Contents – Inhalt

<i>Pratarmė</i>	7	<i>Vytautas Juškaitis</i> . Žirgų kapai Rytų Lietuvos pilkapynuose vėlyvajame geležies amžiuje (IX–XII a.)	139
<i>Arūnas Pemkus, Adolfas Tautavičius</i> . Prof. dr. Jono Puzino bibliografija. 1926–2004	9	Horse burials in East Lithuanian barrows of the Late Iron Age Summary	162
<i>Jurgis Jankus</i> . Jonas Puzinas apie save ir apie kitus. <i>Juostelėn įkalbėtas žodis</i>	39		
<i>Straipsniai</i>			
<i>Egidijus Šatavičius</i> . Lietuvos vėlyvojo paleolito kultūrų periodizacija	49	<i>Povilas Blaževičius</i> . Žydų lošimo vilkeliai Lietuvos archeologinėje medžiagoje	164
The Final Palaeolithic Cultures in Lithuania. Summary	81	Jewish Spinning Tops in the Archaeological Material of Lithuania. Summary	171
<i>Linus Tamulynas</i> . Apie du išskirtinius romėniškojo laikotarpio radinius iš Jogučių kapinyno	83	<i>Diskusija, polemika</i>	
Über zwei extraordinäre Funde der jüngeren römischen Kaiserzeit aus dem Jogučiai-Gräberfeld. Zusammenfassung	91	<i>Eduardas Remecas</i> . Kelios pastabos apie Stasio Sajausko recenziją „E. Remecas. Vilniaus žemu- tinės pilies pinigų lobis. Vilnius, 2003. 107 p.“	172
<i>Mykolas Michelbertas</i> . Mikužių kapinyno (Klaipėdos rajonas) radiniai	94	<i>In memoriam</i>	
Funde des Gräberfeldes Mikužiai (Rayon Klaipėda). Zusammenfassung	110	<i>Aleksiejus Luchtanas</i> . Pranas Kulikauskas	176
<i>Audronė Bliujienė</i> . Iš baltų amatininkystės istorijos: baltiški <i>Berlock</i> kabučiai	112	<i>Vladas Žulkus</i> . Valentinas Sedovas	179
From the History of Baltic Handicraft Tradition or Bronze Baltic Berlocks. Summary	130	<i>Mūsų jubilatai</i>	
<i>Ernestas Vasiliauskas</i> . Žiemgalių antkaklės XII–XIII amžiuje.	131	<i>Mykolas Michelbertas</i> . Adolfui Tautavičiui – 80	181
Semigallian Neck-rings in the 12–13 th . Summary	138	<i>Recenzijos, apžvalgos</i>	
		<i>Mykolas Michelbertas</i> . Darbas apie Latvijos pilis	183
		<i>Mokslinio gyvenimo kronika</i>	
		<i>Violeta Vasiliauskienė</i> . Archeologijos katedros mokslinės veiklos apžvalga. 2004 metai	185

ka pateikiami visi pagrindiniai duomenys: pilies vardas įvairių amžių rašytiniuose šaltiniuose (lotyniškai, vokiškai, latviškai ir kt.), adresas ir lokalizacija, istorija nuo įkūrimo iki sugriovimo arba naudojimo iki mūsų dienų, trumpas pilies aprašymas su senais arba naujai sudarytais planais, brėžiniais, piešiniais ar fotonuotraukomis. Autoriai prie kiekvienos pilies aprašymo pateikia duomenis apie vykdytus objekto architektūrinius ir archeologinius tyrinėjimus (jeigu tokių buvo), nurodo literatūrą, kurioje galima rasti išsamesnių ar papildomų duomenų, kur skelbti pilies planai ir menininkų piešti vaizdai.

Kiekvienos pilies istorija aptariama remiantis rašytiniais šaltiniais, Latvijos ir užsienio šalių archyvuose aptiktais duomenimis, ankstesnių autorių darbais. Pačių autorių atlikti architektūriniai matavimai ar archeologiniai žvalgymai leido gerokai papildyti ankstesnius duomenis, patikslinti žinias apie pilių matmenis, statybos techniką, naudotas medžiagas.

Reikia pažymėti, kad A. Caunės ir I. Osės žodynas-enciklopedija yra pats išsamiausias tokio pobūdžio leidinys apie vokiečių pilis Latvijoje. Skaitant šį leidinį paaiškėja, kiek pilių Latvijoje turėjo kalavijuočiai ir jų ipė-

diniai – Kryžiuočių ordino Livonijos šaka, Rygos vyskupas, vėliau arkivyskupas, Kuršo vyskupas ir jų vasalai.

Galima pasidžiaugti poligrafine darbo kokybe. Jame yra gana daug spalvotų iliustracijų – planų, piešinių, nuotraukų. Autoriams galima papriekaištauti tik dėl vieno dalyko. Galbūt prie kai kurių pilių aprašymo buvo galima įdėti vieną kitą nuotrauką ar piešinį daiktų, surastų archeologinių tyrinėjimų metu, atspindinčių pilių gyventojų buitį. Bet tai greičiau ne priekaištas, o pageidavimas, kuris nemenkina šio leidinio mokslinės vertės.

Be abejo, šis darbas sudomins ne tik įvairių Baltijos regiono šalių archeologus – viduramžių specialistus, bet ir istorikus, meno istorikus, architektus. Darbas bus naudingas kraštotyrininkams, Baltijos jūros rytinio regiono turistinių maršrutų sudarytojams. Kadangi įžanginė darbo dalis pateikiama ir vokiečių kalba, žodynu-enciklopedija galės naudotis gana didelis europinių tyrinėtojų būrys.

Baigdamas A. Caunės ir I. Osės žodyno-enciklopedijos apžvalgą – recenziją, noriu autoriams palinkėti ištvėrmės tyrinėjant Latvijos viduramžių paminklus ir paskelbti daugiau tokių vertingų darbų!

Mykolas Michelbertas

Mokslinio gyvenimo kronika

ARCHEOLOGIJOS KATEDROS MOKSLINĖS VEIKLOS APŽVALGA

2004 metai

Konferencijos, seminarai

2004 m. sausio 13 d. Lietuvos istorijos instituto tyrimų programos aptarime „Akmens ir bronzos amžių tyrimų problematika Lietuvoje“ dalyvavo doc. A. Merkevičius. Jis oponavo pranešėjams, dalyvavo diskusijose.

Vilniaus universiteto Archeologijos katedra ir Lietuvos archeologijos draugija 2004 m. vasarį–balandį organizavo akademių diskusijų ciklą „Lietuvos archeologijos erdvės“. Ciklo metu buvo aptarta, kur iš tiesų šiandien plyti archeologijos mokslo geografinės ribos (vasario 25 d. – „Geografinė erdvė“), kiek platus ir spalvingas teminis jos spektras (kovo 17 d. – „Tematinė erdvė“), kokie šio mokslo metodologiniai bruožai (balandžio 14 d. – „Teorinė erdvė“).

Diskusijose aktyviai dalyvavo Lietuvos istorijos instituto, Kultūros paveldo centro, muziejų archeologai, Vilniaus universiteto Archeologijos katedros dėstytojai, doktorantai, vyresniųjų kursų studentai.

***

2004 m. gegužės 8 d. prof. M. Michelbertas dalyvavo Kelmės krašto muziejuje vykusioje mokslinėje konferencijoje „Kelmei – 520“ ir parodos „Paprūdžių kapinynas“ atidaryme bei jos pristatyme konferencijos dalyviams.

***

2004 m. gegužės 13–17 d. Estijoje vykusiame seminare „Fossil field seminar in North and West Estonia“, kurį organizavo Tartu universiteto Archeologijos katedra, doc. A. Merkevičius skaitė pranešimą apie senuosius laukus Vakarų Lietuvoje.

***

2004 m. rugsėjo 16–19 d. Vilniuje, Lietuvos istorijos institute vyko UISPP XXXII komisijos kasmetinė tarptautinė konferencija „Interaction between East and West in the Great European Plain during the Final Palaeolithic. Finds and Concepts“. Šioje konferencijoje dr. E. Šatavičius perskaitė pranešimą „Flint mines and raw material in South-Eastern Lithuania“, konferencijos dalyviams

organizuotos ekskursijos metu įvairių šalių akmens amžiaus specialistus supažindino su prie Titno ežero esančiomis titnago kasyklomis ir jų tyrimo rezultatais.

***

2004 m. spalio 14 d. mokslinėje konferencijoje, skirtoje Lietuvos Respublikos 1919 metų Valstybinės Archeologijos Komisijos įstatymo 85 metų sukakčiai paminėti doc. A. Kuncevičius skaitė pranešimą „Kultūros paveldo taikomieji tyrimai (istoriniai ir archeologiniai)“. Prof. M. Michelbertas pirmininkavo vienam iš konferencijos posėdžių.

Svečiai

2004 m. vasario 19-20 d. Archeologijos katedros kvietimu buvo atvykęs Varšuvos universiteto Archeologijos instituto prof. W. Nowakowski. Svečias dalyvavo leidinio „Archaeologia Lituana“ redkolegijos posėdyje, pasidalijo mokslinio darbo patirtimi.

***

2004 m. gegužės 31 d.–birželio 4 d. Archeologijos katedroje lankėsi Varšuvos universiteto Archeologijos instituto studentai, lydimi prof. W. Nowakowskio. Viešnagės tikslas – susipažinti su Lietuvos archeologijos paminklais ir naujaisiais radiniais.

***

2004 m. gruodžio 20–22 d. Archeologijos katedros kvietimu buvo atvykęs Latvijos istorijos muziejaus direktorius dr. A. Radiņš. Jis oponavo doktorantės A. Strimaitienės daktaro disertaciją.

Tarptautinis pripažinimas

2004 m. kovo 3–6 d. Strasbūre (Prancūzija) Lietuva tapo Europos archeologijos konsiliumo nare. Jai atstovavo doc. A. Merkevičius.

***

2004 m. birželio 8 d. posėdyje Latvijos mokslų akademijos senatas prof. M. Michelbertui suteikė Latvijos MA

garbės daktaro laipsnį istorijos srityje (Dr. h. c. hist.). Diplomą įteiktas Latvijos MA senato iškilmingame posėdyje 2004 m. spalio 12 d.

Išvykos

Vykdydamas Lietuvos valstybinio mokslo ir studijų fondo remiamą programą „Duomenų apie Klaipėdos krašto kapinynų medžiagą užsienio saugyklose sąvadas“, prof. M. Michelbertas buvo išvykęs į Latviją, Vokietiją bei Lenkiją.

***

2004 m. balandžio 26–29 d. prof. M. Michelbertas peržiūrėjo Latvijos istorijos muziejuje saugomą F. Jakobsono archyvą, kitą medžiagą, surado daug nežinomų duomenų apie Lietuvos archeologijos paminklus.

***

2004 m. lapkričio 22–gruodžio 1 d. prof. M. Michelbertas drauge su doktorantu L. Tamulynu Berlyno proistorės muziejuje peržiūrėjo buv. „Prussia-Museum“ Karaliaučiuje archyvą bei Klaipėdos krašto archeologijos paminklų radinius.

***

2004 m. gruodžio 15–18 d. prof. M. Michelbertas susipažino su Varmijos ir Mozūrijos muziejuje (Olštynas, Lenkija) sukaupta archyvine medžiaga, apžiūrėjo kai kuriuos buv. „Prussia-Museum“ saugotus archeologinius radinius iš Vakarų Lietuvos. Išvykoje jam talkino doktorantas L. Tamulynas.

Disertacijos

2004 m. gegužės 11 d. Klaipėdos universiteto ir Lietuvos istorijos instituto istorijos mokslo krypties taryboje, kurios vienas narių buvo prof. dr. A. Luchtanas, L. Kvizikevičius apgynė daktaro disertaciją „Žemaitijos kunigaikštystės Panemunės miestų ir miestelių raida“ (humanitariniai mokslai, istorija 05H).

***

2004 m. gruodžio 21 d. Archeologijos katedros doktorantė Andra Strimaitienė apgynė daktaro disertaciją (humanitariniai mokslai, istorija 05H) „Kultūrinė dinamika Sėlos regione I–XIII a. po Kr.“.

Violeta Vasiliauskienė

AUTORIŲ ADRESAI

ADDRESSES OF THE AUTHORS

AUFSCHRIFTEN DER VERFASSER

Povilas Blaževičius

Pilių tyrimo centras „Lietuvos pilys“
Barboros Radvilaitės g. 7/2
LT-01124 Vilnius
El. paštas: info@lietuvospilys.lt

Audronė Bliujienė

Lietuvos dailės muziejus
Bokšto g. 5
LT-01126 Vilnius
El. paštas: audrone.b@ldm.lt

Vytautas Juškaitis

Trakų istorijos muziejus
Kęstučio g. 4
LT-21106 Vilnius
El. paštas: vjuskaitis@yahoo.com

Aleksiejus Luchtanas

Vilniaus universitetas
Archeologijos katedra
Universiteto g. 7
LT-01513 Vilnius
El. paštas: aluchtanas@centras.lt

Mykolas Michelbertas

Vilniaus universitetas
Archeologijos katedra
Universiteto g. 7
LT-01513 Vilnius

Eduardas Remecas

Pilių tyrimo centras „Lietuvos pilys“
Barboros Radvilaitės g. 7/2
LT-01124 Vilnius
El. paštas: info@lietuvospilys.lt

Egidijus Šatavičius

Vilniaus universitetas
Archeologijos katedra
Universiteto g. 7
LT-01513 Vilnius
El. paštas: egyda_paleo@hotmail.com

Linas Tamulynas

Vilniaus universitetas
Archeologijos katedra
Universiteto g. 7
LT-01513 Vilnius
El. paštas: linast@hotmail.com

Adolfas Tautavičius

Gedimino pr. 49^a–28
LT-01109 Vilnius

Ernestas Vasiliauskas

Klaipėdos universitetas
Istorijos katedra
Tilžės g. 13
LT-91251 Klaipėda
El. paštas: ernestas@inbox.lv

Violeta Vasiliauskienė

Vilniaus universitetas
Archeologijos katedra
Universiteto g. 7
LT-01513 Vilnius
El. paštas: violeta.vasiliauskiene@if.vu.lt

Vladas Žulkus

Klaipėdos universitetas
H. Manto g. 84
LT-92294 Klaipėda
El. paštas: vladas.zulkus@ku.lt

**Autoriams, rengiantiems straipsnius
leidiniui *Archaeologia Lituana*, žinotina**

„Archaeologia Lituana“ redakcijai pristatomų straipsnių apimtis – iki 2 autorinių lankų. Tekstas surenkamas kompiuteriu ir būtinai pridedamas diskelis.

Mokslo straipsnyje turi būti suformuluotas tyrimų tikslas, aptartas nagrinėjamos problemos ištirtumo lygis, pateikti ir pagrįsti tyrimų rezultatai, padarytos išvados, nurodyta naudota literatūra.

Straipsniai spausdinami lietuvių, anglų, vokiečių, prancūzų, rusų kalbomis. Prie straipsnio lietuvių kalba pridedama santrauka viena iš minėtų užsienio kalbų, o prie straipsnio užsienio kalba – lietuviška santrauka. Iliustracijų pateikiami du perspausdinti tinkami egzemplioriai. Straipsniai skirstytini į skyrius. Leidinio formatas – A4. Literatūros šaltiniai pateikiami tokia tvarka: straipsnio tekste skliaustuose nurodomi autoriaus pavardė, leidinio ar straipsnio leidimo metai, puslapis ar paveikslų numeris (pvz., Tautavičius, 1996, p. 56, pav. 2:1). Literatūros sąrašė jau nurodomas leidinio pavadinimas, pavyzdžiui:

Tautavičius A., 1996. Vidurinis geležies amžius Lietuvoje. Vilnius.

Arba:

Zabiela G., 1996. V a. kapas Ukmergėje. In: *Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1994 ir 1995 metais*. Vilnius, p. 142–143.

Kitos išnašos (pvz., nurodančios dirbinio saugojimo vietą, radimo aplinkybes ir pan.) pateikiamos kiekvieno puslapio apačioje.

Kiekvieno straipsnio autorius parašo anotaciją lietuvių kalba ir viena iš pagrindinių pasaulio mokslo kalbų: anglų, vokiečių, prancūzų, rusų.

Archaeologia Lituana redakcija

ARCHAEOLOGIA LITUANA 6
Atsakingasis redaktorius prof. habil. dr. *Mykolas Michelbertas*

Kalbos redaktorė *Grażina Indrišūnienė*
Viršelio dailininkė *Izolda Maciukaitė*

Išleido Vilniaus universiteto leidykla
Universiteto g. 1, LT-01122 Vilnius
El. paštas: *info@leidykla.vu.lt*
Spausdino UAB „Sapnų sala“
Kaina sutartinė